

POSTANOWIENIE

Dnia 15 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Monika Koba

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. S.
przeciwko (...) Bank S.A. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 15 września 2020 r.,
zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 stycznia 2020 r., sygn. akt V ACa (...),

**uchyla wyrok Sądu Apelacyjnego w zaskarżonym zakresie,
pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego do orzeczenia kończącego postępowanie
w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 października 2018 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo M. S. przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W. (dalej - „Bank”) o zapłatę oraz powództwo M. S. i W. S. o ustalenie nieważności umowy, ewentualnie o ustalenie nieistnienia stosunku zobowiązaniowego i ustalenie roszczenia o zapłatę odsetek, zapłatę, rozwiązanie umowy, ukształtowanie

stosunku prawnego, wywodzone przez powodów z zawarcia z pozwanym umowy o kredyt hipoteczny waloryzowany kursem CHF.

Wyrokiem z dnia 24 stycznia 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) uchylił wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 23 października 2018 r. w części dotyczącej M. S. i przekazał w tym zakresie sprawę Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, sprzeczność między ustaleniami faktycznymi a oceną prawną wyrażoną przez Sąd Okręgowy co do obiektywizmu kryteriów decydujących o określeniu kursu CHF w tabelach kursowych Banku, brak (powierzchnowość) oceny merytorycznych argumentów powołanych w uzasadnieniu pozwu, wskazujących na abuzywność postanowień umownych jako źródło żądania zapłaty, jak również brak oceny skutków eliminacji klauzul indeksacyjnych (§ 7 ust. 1, § 11 ust. 5 umowy) i faktu zapłaty na rzecz Banku całości należności z tytułu umowy kredytu oraz oddalenie wniosków dowodowych powoda przy równoczesnym przyjęciu, że nie wykazał on nadpłaty, dowodzi, iż nie została rozpoznana istota sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Ocena tych wszystkich kwestii w postępowaniu apelacyjnym prowadziłaby w istocie do skupienia całego ciężaru orzeczenia (faktycznego i prawnego) tylko w drugiej instancji, co może się wiązać z ograniczeniem uprawnień obu stron, w tym możliwości podjęcia realnej obrony przez pozwanego.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył zażaleniem powód, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, mimo że w sprawie nie zaszła żadna z przesłanek, o których mowa w tym przepisie, tj. nie zaistniała konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości ani też nie doszło do nierozpoznania istoty sprawy. W ocenie skarżącego, Sąd pierwszej instancji odniósł się wyczerpująco do materialnej podstawy powództwa oraz wszelkich zgłoszonych w nim roszczeń (głównego i sześciu ewentualnych), rozważając merytorycznie ich przesłanki, a wskazana przez Sąd Apelacyjny główna przyczyna konieczności uchylenia wyroku dotyczy okoliczności zaistniałych po wydaniu wyroku, tj. faktu spłaty całego kredytu przez stronę powodową już po

wydaniu wyroku oraz faktu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji miało oparcie w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a więc, czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada jednej z przesłanek ustawowych i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie. Kontrola ta nie obejmuje prawidłowości stanowiska sądu drugiej instancji co do meritum ani zastosowania przez ten sąd innych przepisów prawa procesowego, nie związanych bezpośrednio ze wskazaną przyczyną uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2012 r. IV CZ 147/12, OSNC 2013, Nr 3, poz. 41, z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54, z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, nie publ., z dnia 13 grudnia 2019 r., II CZ 71/19, nie publ. i z dnia 28 lutego 2020 r., I CZ 5/20, nie publ.).

Nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. ma miejsce wtedy, gdy Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, błędnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 12 lutego 2002 r. I CKN 486/00, OSP 2003, z. 3, poz. 36, z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, nie publ, z dnia 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15, nie publ. i z dnia 7 kwietnia 2016 r., II CZ 6/16, nie publ.). Częstokroć wskazuje się ponadto - co bywa jednak kwestionowane (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2020 r., I CZ 5/20) - że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, Nr 5, poz. 68, z dnia

23 września 2016 r., II CZ 73/16, nie publ., z dnia 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16, nie publ., z dnia 22 lutego 2017 r., IV CZ 112/16, IV CZ 113/16 i IV CZ 114/16, nie publ. oraz z dnia 14 czerwca 2017 r., IV CZ 18/17 i IV CZ 25/17, nie publ.).

Wyrok Sądu pierwszej instancji nie był dotknięty tego rodzaju nieprawidłowościami, a wytknięte w uzasadnieniu wyroku kasatoryjnego uchybienia dotyczyły w rzeczywistości nie dość wnikliwych (błędnych) ocen prawnych - w szczególności co do niedozwolonego charakteru wskazywanych przez powoda postanowień dotyczących klauzul indeksacyjnych (braku związanego z nimi rażącego naruszenia interesów konsumenta, mimo arbitralności zastosowanego mechanizmu), skutków tej abuzywności, ewentualnego wypełnienia luki w umowie na podstawie art. 354 k.c. przez zastosowanie kursu rynkowego oraz konwalidacji postanowień abuzywnych przez ich wykonywanie - które Sąd Apelacyjny był władny i powinien samodzielnie skorygować. Również ewentualna konieczność uzupełnienia czy skorygowania ustaleń faktycznych nie mogła w sprawie uzasadniać uchylenia wyroku do ponownego rozpoznania (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CZ 4/17, nie publ., z dnia 13 października 2017 r., I CZ 90/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., I CZ 86/18, nie publ. i z dnia 11 marca 2019 r., III CZ 1/19, nie publ.). Zwłaszcza, że miały one dotyczyć częściowo okoliczności zaistniałych już po wydaniu wyroku przez Sąd pierwszej instancji albo takich, które przy założeniu abuzywności klauzul przeliczeniowych (ocenianej z uwzględnieniem uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2) traciły na znaczeniu (mechanizm wyliczenia wysokości raty kredytu oraz danych źródłowych przyjętych za podstawę do wyliczeń przez cały okres kredytowania).

W świetle przyjętego w kodeksie postępowania cywilnego modelu apelacji pełnej, postępowanie przed sądem drugiej instancji jest kontynuacją postępowania pierwszoinstancyjnego, a sąd drugiej instancji dysponuje - na równi z sądem pierwszej instancji - kompetencją w zakresie gromadzenia i oceny materiału procesowego (art. 382 k.p.c.) oraz korygowania nieprawidłowej oceny prawnej roszczenia. Dostrzegając wytknięte w uzasadnieniu uchybienia, Sąd Apelacyjny powinien zatem, zgodnie ze swoją rolą jako sądu *meriti*, usunąć je samodzielnie

w postępowaniu apelacyjnym. Prowadzenie postępowania dowodowego w drugiej instancji, nawet w znacznym zakresie, i dokonywanie na jego podstawie samodzielnych ustaleń i ocen prawnych, nie prowadzi do naruszenia konstytucyjnego prawa do zaskarżenia orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji RP), jak również dwuinstancyjnego modelu postępowania sądowego, statuowanego w art. 176 ust. 1 Konstytucji RP (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2019 r., I CZ 46/19, nie publ. i z dnia 13 grudnia 2019 r., V CZ 88/19 i oraz tam przywoływane orzecznictwo).

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw